

Дослідження/

Вікторія Вовк

Доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки та фінансів Харківського національного університету внутрішніх справ, заслужений економіст України

E-mail: viktoriovovk@mail.ru

Юлія Дмитрик

Асистент кафедри фінансів Харківського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету

E-mail: julia_dm@ukr.net

Діагностування кризи з боку центральних банків: зарубіжний та вітчизняний досвід

Досліджується зарубіжний та вітчизняний досвід діагностування банківських криз, аналізуються особливості систем оцінки фінансової стійкості банків, розроблено рекомендації щодо проведення стрес-тестування як невід'ємної складової системи ризик-менеджменту, що базуються на результатах оцінювання вразливості банківської системи внаслідок погіршення зовнішніх та внутрішніх умов функціонування за оптимістичним та песимістичним сценаріями розвитку подій.

Investigated is the foreign and domestic experience in the banking crises diagnosis; discussed are characteristics of systems for estimation of bank's financial soundness indicators. Given are recommendations concerning stress-testing which is the integral component of the risk-management system. The recommendations are based on results of estimation of banking system vulnerability due to deterioration of external and internal conditions according to the best-case and worst-case scenarios.

Ключові слова: банківська криза, система оцінки фінансової стійкості банку, система ризик-менеджменту банку, модель стрес-тестування банківської системи.

Key words: banking crisis, system for estimation of bank's financial soundness, bank's risk-management system, model for stress-testing of the banking system.

У сучасних умовах розвитку банківської системи зусилля міжнародного співтовариства в цілому та України зокрема спрямовані на пошук ефективної моделі діагностування кризи банківської системи, яка б давала змогу виявляти проблеми на ранніх стадіях їх виникнення, оцінювати рівень фінансової стійкості і прогнозувати тенденції розвитку кризових явищ. За результатами такого діагностування можна розробляти заходи, спрямовані як на попередження кризи, так і на її подолання та від-

новлення показників банківської діяльності на докризовому рівні.

Найактивніше про необхідність діагностування кризи банківської системи, особливо на ранніх стадіях її прояву, заговорили в умовах негативного прояву світової фінансово-економічної кризи, яка стала каталізатором виникнення проблем із ліквідністю в більшості фінансово стійких банківських систем світу. Втрати світової банківської системи у зв'язку з необхідністю списання безнадійних боргів у величезних масштабах оціню-

ються в 2.47 трлн. доларів США. Останнім часом експерти все частіше прогнозують третю хвилю світової фінансово-економічної кризи, яка досягне свого максимуму в 2020–2040 рр. і матиме ще більші негативні наслідки для світової фінансової системи, ніж дві попередні. Це пояснюється зростаючим бюджетом накопичених кредитних боргів світових економік, підвищенням ролі експортних операцій у зростанні національних економік, зниженням ділової та інвестиційної активності й посиленням конкуренції

за ринки збуту, уповільненням темпів зростання ВВП багатьох країн.

На тлі спадної динаміки розвитку світових економік Міжнародний валютний фонд та провідні рейтингові агентства почали знижувати прогнози розвитку банківських систем світу, в тому числі й України. На думку експертів рейтингового агентства Стендад енд Пурс (Standard & Poor's), банківська система України порівняно з банківськими системами Росії та більшості інших країн СНД найбільше піддається впливу скорочення інвестицій із країн євросони [7]. Такий прогноз зумовлений зростаючою залежністю вітчизняної банківської системи від кон'юнктури світових фінансових ринків і посиленням макроекономічної та політичної нестабільності в країні.

ЗАРУБІЖНИЙ І ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ДІАГНОСТУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ КРИЗИ

Діагностування кризи банківської системи передбачає аналіз та оцінку стійкості банківської системи з метою виявлення ознак і природи кризових явищ, а також причин, які в майбутньому можуть призвести до виникнення кризи як на рівні окремих банків, так і на рівні банківської системи в цілому.

Останнім часом у зарубіжній і вітчизняній практиці все більше уваги приділяється розробці методів та моделей діагностування банківської кризи на початковій стадії виникнення, що дає змогу запобігти її розвитку за допомогою реалізації відповідних антикризових заходів упереджувального характеру. Як правило, банківський нагляд у переважній більшості країн не обмежується однією системою оцін-

ки фінансової стійкості банків (див. таблицю 1).

Найпоширенішими в зарубіжній практиці є рейтингові системи оцінки (CAMELS, BOPEC, ORAP, ROCA, CAMEO, CAEL, PATROL), за результатом яких можна віднести досліджуваний банк до тієї чи іншої групи. Повнота оцінки при цьому досягається шляхом аналізу показників діяльності банків на основі даних за певний період. Отримані рейтинги дають змогу виявити проблеми в діяльності банків та розробити наглядними органами заходи щодо їх усунення. Особливістю державних рейтингів є їх закритість: отримані дані не публікуються в офіційній пресі, а використовуються органами банківського нагляду для запобігання банкрутства банків та забезпечення фінансової стійкості всієї банківської системи [2].

Системи коефіцієнтного аналізу та аналізу однорідних груп Бенк Моніторінг Скреенс, Бі Ей Кей Ай Ес (Bank Monitoring Screens, BAKIS) дають змогу оперативно діагностувати фінансові проблеми, що можуть загрожувати стійкості, ліквідності й платоспроможності банку. Коефіцієнтний аналіз є досить простим, доступним та легко реалізується в практичній діяльності як банків, так і наглядових органів.

Системи комплексної оцінки банківських ризиків (RATE, RAST) передбачають послідовну реалізацію сукупності процедур, починаючи від первинного ознайомлення з фінансовою звітністю й закінчуючи розробкою антикризових заходів, спрямованих на попередження та мінімізацію втрат банку в разі настання негативних подій.

Недоліком рейтингових систем, систем коефіцієнтного аналізу та аналізу однорідних груп, систем комплексної оцінки банківського ризику є те, що вони забезпечують оцінку лише поточної фінансової стійкості банків на певну дату. Для отримання прогнозової оцінки зміни фінансової стійкості банків на заданому проміжку часу та визначення потенційних проблем і ризиків, що можуть виникнути в майбутньому, використовуються статистичні моделі систем раннього реагування (SEER, SCOR, Bank Calculator – OCC, SAABA), мікро- та макропруденційний аналіз.

Макро- та мікропруденційний аналіз як антикризова складова пруденційного нагляду дає змогу прогнозувати тенденції розвитку банківських процесів унаслідок впливу різних потрясінь і поширення "ефекту зараження", що виникають на окремих фінансових ринках або макроекономічному рівні в цілому, а також негативних подій в окремих банках. Мікро- і макропруденційний аналіз є взаємопов'язаними, оскільки вищий ступінь стійкості окремого банку знижує ризик виникнення системної банківської кризи. В сучасних умовах центральні банки, в яких не налагоджено ефективний макропруденційний аналіз, гостро відчують нагальну потребу в якісній інформації та цілісному аналізі фінансової стабільності, які забезпечують таке комплексне дослідження [5]. У зарубіжній практиці мікро- та макропруденційний аналіз реалізується на підставі моніторингу та стрес-тестування фінансової стійкості банків і банківської системи в цілому. Для проведення моніторингу фінансової стійкості банківської системи використовуються індикатори фінансової

Таблиця 1. Системи оцінки фінансової стійкості банків у зарубіжній та вітчизняній практиці

№ п/п	Країна	Рейтингові системи оцінки	Системи коефіцієнтного аналізу та аналізу однорідних груп	Системи комплексної оцінки банківського ризику	Статистичні моделі систем раннього реагування	Макро- та мікропруденційний аналіз
1	США	CAMELS, BOPEC, ROCA, CAMEO, CAEL	Bank Monitoring Screens	-	SEER, SCOR, Bank Calculator – OCC	Моніторинг ФС, стрес-тестування
2	Росія	CAMEL	-	-	-	
3	Великобританія	-	-	RATE	-	
4	Німеччина	-	BAKIS	-	-	
5	Франція	ORAP	-	-	SAABA	
6	Італія	PATROL	-	-	-	
7	Польща	CAMELS	-	-	-	
8	Чехія	CAMELS	-	-	-	
9	Словаччина	CAMELS	-	-	-	
10	Нідерланди	-	-	RAST	-	
11	Країни Балтії	CAMELS	-	-	-	
12	Україна	CAMELS	-	-	-	

стійкості (ІФС БС), що розраховуються на підставі використання методів економічної статистики і поєднують агреговані дані діяльності банків, а також індикатори, що характеризують ринки, на яких вони здійснюють свою діяльність. Індикатори фінансової стійкості можуть використовуватись в поєднанні зі стрес-тестами, які спрямовані на виявлення прихованих банківських ризиків та виконують важливу роль у попередженні поширення й поглиблення системних банківських криз.

МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ

Стрес-тестування виникло на початку 1990-х років у США як інструмент ризик-менеджменту й передбачає оцінювання вразливості банківської системи в стресових ситуаціях, зумовлених істотним погіршенням макроекономічних умов. Здебільшого виділяють два стресові сценарії: оптимістичний та песимістичний, які розрізняються силою шоку для банківської системи і вимірюються розміром втрат (вони зростають від оптимістичного до песимістичного сценарію). Ефект “доміно” розраховується виходячи з припущення про невиконання в умовах кризи якою-небудь групою банків своїх зобов’язань за міжбанківськими кредитами і коштами, що перебувають на кореспондентських рахунках. Вважається, що неможливість якою-небудь групою банків виконувати взяті на себе зобов’язання перед іншими банками може через міжбанківський ринок негативно вплинути на фінансову стійкість усієї банківської системи.

У міжнародній практиці питання, пов’язані з проведенням стрес-тестування, регламентуються нормативно-правовими актами Базельського комітету з нагляду за банківською діяльністю, Міжнародного валютного фонду, Банку міжнародних розрахунків, Європейським комітетом органів банківського нагляду разом з Європейським центральним банком та за участі національних наглядових органів і Європейської комісії.

Для більшості країн стрес-тестування є досить простим і відображає зміни показників балансу та фінансових результатів банків у вигляді таблиці. При цьому методи проведення стрес-тестування в усіх країнах ґрунтуються на різних індикаторах та передбачають використання різних спо-

собів отримання кінцевого результату. Наприклад, Центральний банк Російської Федерації визначає стрес-тестування як формалізовану процедуру оцінки потенційного впливу на фінансовий стан кредитної організації низки заданих змін у чинниках ризику, які відповідають винятковим, але ймовірнісним подіям. З метою аналізу фінансової стійкості кредитних організацій у рамках участі Банку Росії в проєкті МВФ розроблено систему показників фінансової стійкості (ПФС) кредитних організацій Координейтед Компілейшн Екссайз фор Файненшел Саунднесс Індікейторс (Coordinated Compilation Exercise for Financial Soundness Indicators). Цей проєкт містить 12 основних ПФС (показники тільки по банківському сектору), а також рекомендований набір із 28 показників, які належать до діяльності фінансових організацій, домашніх господарств та підприємств.

Починаючи з 2009 року, Європейське банківське управління (European Banking Authority) проводить стрес-тестування не окремих банківських установ, як це робить США і рекомендує МВФ, а стійкості банківської системи в цілому. Це пов’язано з тим, що в США стрес-тестування проводиться з метою допомоги окремим банкам, а в ЄС – для виведення економіки з рецесії. За результатами стрес-тестування 91 банку Європейського Союзу, в 2010 році до групи ризику потрапило 7 банків, решту визнано фінансово стійкою до погіршення макроекономічної ситуації в країнах еврозони. Як цільовий параметр стрес-тестування було обрано коефіцієнт основного капіталу першого порядку, який відображає здатність банків протистояти кризі. За результатами стрес-тестування 90 найбільших банків Європейського союзу, в липні 2011 року мінімальну межу коефіцієнта стрес-тесту в 5% не пройшли вже вісім банків, два з яких мають свої дочірні банки в Україні, а саме, австрійська група “Фольксбанк” (Volksbanken) та холдинг “Універсалбанк”, який входить до складу І. Ер. Джі. Євробанк Ергасіас (EFG Eurobank Ergasias).

Найпоширенішим методом стрес-тестування в зарубіжній банківській практиці є сценарний аналіз (на основі історичних чи гіпотетичних подій), націлений на оцінку стратегічних перспектив установи й дає змогу визначити одночасний вплив усіх чинників ризику в разі настання ек-

стремальної ймовірної події [6]. Стрес-сценарії поділяються на однофакторні та багатофакторні. Однофакторні сценарії (тести чутливості) розглядають виняткову зміну одного чинника при збереженні незмінними інших умов. Багатофакторні – поділяються на експертні, історичні, статистичні та сценарії максимальних утрат. Для отримання якіснішого аналізу використовуються комплексні стрес-сценарії, що поєднують чинники фінансових ринків і макроекономічної кон’юнктури.

Методи стрес-тестування, рекомендовані Міжнародним валютним фондом і Світовим банком, відображають тенденцію зменшення ймовірнісно-невизначених подій, тобто попередній метод “поглинає” наступний за принципом зменшення невизначеності. Стосовно європейського підходу, то метод еластичностей найчастіше використовується в країнах, де існує невизначеність у часі щодо кількісної оцінки економічних зв’язків, відсутні адекватні або реалістичні прогнози параметрів економічної політики, значну роль відіграє тінювий сектор економіки країни. Метод оцінки втрат пов’язаний з аналізом найімовірніших подій або визначенням утрат унаслідок реалізації економічних ризиків. Індексний метод полягає в тому, що динаміка встановлених за результатами стрес-тесту значень індексів залежить від сукупного впливу основних ризиків, які на даний період часу вважаються суттєвими й впливають на стійкість [8]. Результати, отримані за цим методом, є наочними і легко зрозумілими, проте використовувати його доцільно в межах лише окремої системи – на макро- чи мікрорівні.

В Україні стрес-тестування проводиться за допомогою методів сценарного аналізу та аналізу чутливості (див. таблицю 2).

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У нашій країні методологічні основи проведення стрес-тестування визначені в Методичних рекомендаціях щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України, Методичних рекомендаціях щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України, Методичних вказівках з інспектування банків “Система

оцінки ризиків”. Згідно з Методичними рекомендаціями щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України стрес-тестування трактується як “метод кількісної оцінки ризику, що полягає у визначенні величини неузгодженої позиції, котра наражає банк на ризик, та у визначенні шоків величини зміни зовнішнього фактора – валютного курсу, процентних ставок тощо. Поєднання цих величин дає уявлення про те, яку суму збитків чи доходів отримає банк, якщо події розвиватимуться за закладеними припущеннями” [3].

Ураховуючи світовий досвід щодо здійснення стрес-тестування та рекомендації, викладені в Основних принципах ефективного банківського нагляду, що розроблені Базельським комітетом з банківського нагляду відповідно до Методичних рекомендацій щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України [3], вітчизняні банки повинні здійснювати стрес-тестування за такими ризиками: кредитний ризик; ризик ліквідності; ринковий ризик (валютний ризик, ризик зміни процентної ставки); операційний ризик. Виходячи з того, що значення впливу факторів ризику при стрес-тестуванні встановлюються виключно на основі експертних суджень, результати стрес-тестування прямо залежать від рівня кваліфікації та об’єктивності експертів і мають низький рівень математичної формалізації.

Для підвищення ефективності системи банківського нагляду в Україні, як свідчить досвід Європейського банківського управління, доцільно здійснювати його не лише на рівні окремих банків, а й на рівні банківської системи в цілому. Найприйнятнішим методом для проведення стрес-тестування банківської системи є метод сценарного аналізу, до переваг якого можна віднести такі: дає змогу оцінити рівень впливу факторів ризику при розгляді кількох альтернативних сценаріїв (песимістичного та оптимістичного); є комплексним, оскільки дає змогу враховувати зовнішні та внутрішні фактори ризику; має єдиний підхід до управління різними факторами ризику, які в кризових ситуаціях реалізуються як кожен окремо, так і всі одночасно та взаємно підсилюються; має практичну цінність, оскільки результати стрес-тестування дають змогу заздалегідь оцінити вплив потенційно не-

Таблиця 2. Порівняння методів стрес-тестування

Назва методу стрес-тестування в Україні	Назва методу стрес-тестування за рекомендаціями МВФ та Світового банку	Назва методу стрес-тестування за європейським (Базельським) підходом
Сценарний аналіз	Аналіз імовірно-невизначених подій	Метод еластичностей
Аналіз чутливості	Аналіз найімовірніших подій	Метод оцінки втрат
	Аналіз помірно-несприятливих подій	Сценарний метод
	Аналіз надзвичайних подій “виняткових, але можливих”	Індексний метод

Джерело: [1].

гативних або позитивних подій та вжити відповідні заходи, спрямовані на мінімізацію втрат банківської системи в разі істотного погіршення зовнішніх та внутрішніх умов функціонування.

З урахуванням положень, наведених у Методичних рекомендаціях щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України [3], процедура оцінювання вразливості банківської системи до істотного погіршення макроекономічної ситуації в країні може бути реалізована на підставі послідовності етапів, поданих на схемі.

Як цільові параметри стрес-тестування банківської системи пропонується використати: чистий прибуток/збиток (ЧП), власний капітал (ВК) та чисті активи (ЧА); як фактори ризику – валовий внутрішній продукт (ВВП), індекс інфляції (ІІ), комісійний дохід (КД), комісійні витрати (КВ), процентний дохід (ПД), процентні витрати (ПВ), статутний капітал (СК), іноземний капітал у статутному капіталі

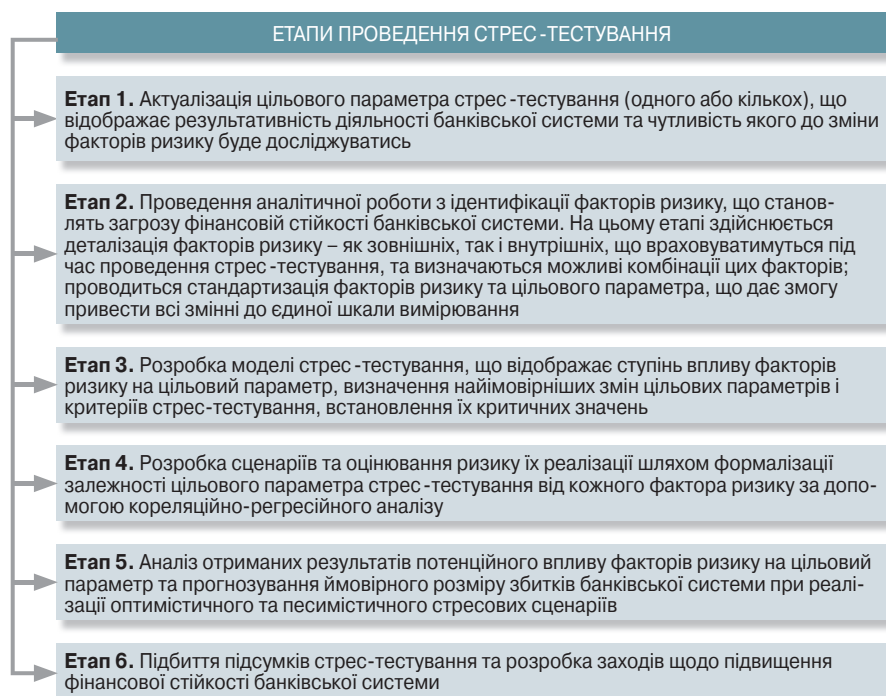
(СКіб), міжбанківські кредити отримані (МКо), облікову ставку НБУ (ОС), кредитний портфель (КП), інвестиційний портфель (ІП), готівкові кошти і залишки в НБУ (ГК), міжбанківські кредити надані (МКн).

Для розрахунків використано поквартальні значення перелічених вище показників за 2005–2012 рр. Визначення найвпливовіших факторів ризику та проведення їх стандартизації було здійснено за допомогою програмного пакета “Статистика” (Statistica) 6.0, що дало змогу забезпечити їх порівнюваність між собою. Отримані моделі стрес-тестування мають такий вигляд:

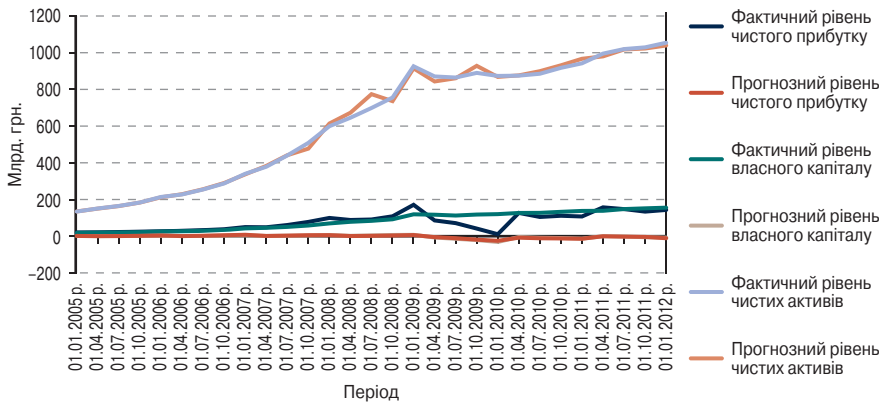
$$\text{ЧП} = 0.528602 \times \text{ВВП} - 0.05104 \times \text{П} + 1.876089 \times \text{КД} + 3.149437 \times \text{КВ} + 4.308599 \times \text{ПД} + 4.036128 \times \text{ПВ}; \quad (1)$$

$$\text{ВК} = -0.00225 \times \text{ВВП} + 0.005424 \times \text{П} + 0.377489 \times \text{СК} + 0.2748 \times \text{СКіб} + 0.014367 \times \text{ЧП} + 0.42832 \times \text{МКо}; \quad (2)$$

Схема. Етапи проведення стрес-тестування

Графік. Динаміка фактичного та прогнозного рівнів чистого прибутку, власного капіталу та чистих активів по банківській системі за даними моделей стрес-тестування за 2005–2012 рр. у поквартальному розрізі

$$\begin{aligned}
 \text{ЧА} = & -0.00213 \times \text{ВВП} + 0.012825 \times \\
 & \times \text{ОС} + 0.811185 \times \text{КП} + 0.087421 \times \\
 & \times \text{ІП} + 0.093623 \times \text{ГК} + \\
 & + 0.107516 \times \text{МКн}.
 \end{aligned}
 \tag{3}$$

Адекватність побудованих моделей стрес-тестування підтверджує критерій Фішера $F = 35.28$ (для чистого прибутку), $F = 1\,598.56$ (для власного капіталу), $F = 19\,464.2$ (для чистих активів) та показник множинної кореляції відповідно $R = 0.90$, $R = 0.95$, $R = 0.96$. Динаміку фактичного та прогнозного рівня цільових параметрів за даними отриманих моделей стрес-тестування подано на графіку.

З метою досягнення максимальної ефективності стрес-тестування необхідно здійснювати за кількома альтернативними сценаріями розвитку подій: позитивним (оптимістичним) та негативним (песимістичним). Перший сценарій для кожного фактора ризику передбачає визначення середньої величини темпів приросту фактора ризику (наступний рік до попереднього року) та найкращого темпу приросту протягом докризового періоду, а негативний сценарій – середньої величини темпів приросту фактора ризику та найгіршого (найнижчого) темпу приросту протягом кризового періоду. За позитивним сценарієм ступінь впливу становить від -6.22% до 214.37% , за негативним – від -344.37% до 49.62% (див. таблицю 3). Прогнозне значення зміни цільового параметра залежно від сценарію у відсотках та абсолютних показниках з урахуванням похибки подано у таблиці 4.

За позитивного сценарію найбільший вплив на чистий прибуток мають процентні доходи, за негативного – процентні витрати, що підтверджується математичними розрахунками та логікою банківської діяль-

ності; на власний капітал відповідно – іноземний капітал у статутному капіталі банків та статутний капітал; на чисті активи за позитивним та негативним сценаріями найбільше впливає кредитний портфель.

Зростання процентних доходів за позитивним сценарієм на 69.58% забезпечить зростання чистого прибутку (скорочення збитку) в 9.78 разів, зростання процентних витрат на 49.62% – скорочення чистого прибутку в 6.13 разів. Зростання частки іноземного капіталу в статутному капіталі банків за позитивним сценарієм в 2.14 разів приведе до зростання сукупного власного капіталу на 77.85% , зростання статутного капіталу за негативним сценарієм на 30.22% – до зростання власного капіталу на 13.43% . Небезпечним для вітчизняної банківської системи є високий вплив частки іноземного капіталу в статутному капіталі на власний капітал банків, оскільки частка ринку іноземних банків у посткризовий період продовжує знижуватися як за рахунок скорочення активів, так і внаслідок по-

вного виходу деяких іноземних банківських груп з українського ринку (наприклад, продаж ПАТ “КБ “Форум” німецькою групою “Комерцбанк” (Commerzbank)).

Зростання обсягів кредитного портфеля за позитивним сценарієм на 74.22% приведе до зростання обсягів чистих активів на 54.53% , зростання обсягів кредитного портфеля за негативним сценарієм на 8.90% – до зростання обсягів чистих активів до 6.54% . Зовнішні фактори виявили найменший вплив на розмір цільових параметрів, оскільки вони лише опосередковано впливають на показники банківської діяльності.

Результати стрес-тестування за умови впливу всіх факторів одночасно відповідно до стресових сценаріїв подано в таблиці 5. Таким чином, за умови розгортання сценарію 1 (позитивного) чистий прибуток збільшиться в 4.26 разів, власний капітал – в 1.39 разів, чисті активи – на 69.71% . За умови розгортання сценарію 2 (негативного) чистий прибуток збільшиться в 2.53 разів, власний капітал – на 16.30% , чисті активи – на 9.40% .

ВИСНОВКИ

Світова фінансово-економічна криза, яка розпочалася в 2007 році в США як іпотечна, довела, що мінімізувати фінансові втрати банківської системи можна лише завдяки ранньому діагностуванню кризи та прогнозуванню її наслідків. Важливу роль у попередженні банківських криз відіграє система ризик-менеджменту, спрямована на прогнозування погіршення фінансових результатів діяльності банків унаслідок негативного прояву зовнішніх та внутрішніх ризи-

Таблиця 3. Параметри сценаріїв стрес-тестування чистого прибутку, власного капіталу та чистих активів по банківській системі

№ п/п	Сценарій зміни фактора ризику	Сценарій 1 – позитивний, %	Сценарій 2 – негативний, %
1	Підвищення ВВП	34.74	4.44
2	Підвищення/зниження індексу інфляції	-6.22	3.04
3	Підвищення комісійних доходів	48.35	-4.79
4	Підвищення комісійних витрат	29.79	47.28
5	Підвищення процентних доходів	69.58	5.85
6	Підвищення процентних витрат	51.32	49.62
7	Збільшення статутного капіталу	67.26	30.22
8	Збільшення іноземного капіталу в статутному капіталі	214.37	32.18
9	Збільшення чистого прибутку	86.49	-344.37
10	Збільшення міжбанківських кредитів отриманих	127.49	-0.54
11	Підвищення облікової ставки НБУ	-0.34	1.68
12	Збільшення кредитного портфеля	74.22	8.90
13	Збільшення інвестиційного портфеля	73.08	29.56
14	Збільшення готівкових коштів та залишків в НБУ	61.25	29.96
15	Збільшення міжбанківських кредитів наданих	77.24	-32.14

ків. Прогресивним інструментом реалізації системи ризик-менеджменту є стрес-тестування, на підставі якого виявляються особливо вразливі місця окремих сфер діяльності банків та оцінюється вразливість банківської системи в стресових ситуаціях унаслідок істотного погіршення зовнішніх та

внутрішніх умов функціонування. В Україні практика стрес-тестування не досить поширена через відсутність чіткої регламентації методики його проведення (Методичні рекомендації щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України мають рекомендаційний характер).

Для підвищення ефективності системи ризик-менеджменту в Україні запропоновано проводити стрес-тестування не тільки на рівні окремих банків, а й на рівні банківської системи в цілому. Побудовані моделі стрес-тестування дають змогу оцінити ступінь впливу факторів ризику, які можуть становити загрозу фінансовій стійкості банківської системи, на цільові параметри (чистий прибуток, власний капітал та чисті активи) у стресових ситуаціях, визначити запас фінансової стійкості банківської системи в умовах посилення макроекономічної нестабільності в країні та світі й розробити антикризові заходи упереджувального характеру.

Таблиця 4. Результати стрес-тестування чистого прибутку / збитку, власного капіталу та чистих активів банківської системи

Фактор ризику	Значення фактора ризику на 01.01.2012 р.		Сценарне значення зміни фактора ризику, %	Прогнозоване значення зміни цільового параметра залежно від сценарію	
	Абсолютне значення	Одиниця виміру		Відсотки	Млрд. грн.
Чистий прибуток					
ВВП	1 316.6	Млрд. грн.	34.74	79.95	-1.5
			4.44	10.21	-6.9
Індекс інфляції	104.6	%	-6.22	-0.48	-7.7
			3.04	0.23	-7.7
Комісійний дохід	18.5	Млрд. грн.	48.35	311.81	16.3
			-4.79	-30.91	-10.1
Комісійні витрати	-3.1	Млрд. грн.	29.79	-356.86	-35.2
			47.28	-566.36	-51.4
Процентний дохід	113.4	Млрд. грн.	69.58	978.41	67.7
			5.85	82.25	-1.4
Процентні витрати	-59.5	Млрд. грн.	51.32	-633.65	-56.5
			49.62	-612.63	-54.9
Власний капітал					
ВВП	1 316.6	Млрд. грн.	34.74	-0.13	155.3
			4.44	-0.02	155.5
Індекс інфляції	104.6	%	-6.22	0.02	155.5
			3.04	-0.01	155.5
Статутний капітал	171.9	Млрд. грн.	67.26	29.89	202.0
			30.22	13.43	176.4
Іноземний капітал у статутному капіталі	72.0	Млрд. грн.	214.37	77.85	276.5
			32.18	11.69	173.7
Чистий прибуток / збиток	-7.7	Млрд. грн.	86.49	2.18	158.9
			-344.37	-8.66	142.0
Міжбанківські кредити отримані	250.3	Млрд. грн.	127.49	21.02	188.2
			-0.54	-8.79	141.8
Чисті активи					
ВВП, тис. грн.	1 316.6	Млрд. грн.	34.74	-0.14	1 052.8
			4.44	-0.02	1 054.1
Облікова ставка НБУ, %	7.75	%	-0.34	0.004	1 054.3
			1.68	-0.02	1 054.1
Кредитний портфель	813.9	Млрд. грн.	74.22	54.53	1 629.2
			8.90	6.54	1 123.2
Інвестиційний портфель	89.1	Млрд. грн.	73.08	8.31	1 141.8
			29.56	3.36	1 089.7
Грошові кошти і залишки в НБУ	141.6	Млрд. грн.	61.25	7.19	1 130.1
			29.96	3.52	1 091.4
Міжбанківські кредити надані	54.9	Млрд. грн.	77.24	2.69	1 082.6
			32.14	-1.12	1 042.5

Таблиця 5. Результати стрес-тестування банківської системи

№ п/п	Цільовий параметр	Прогнозоване значення			
		Сценарій 1, млрд. грн.	Сценарій 1, %	Сценарій 2, млрд. грн.	Сценарій 2, %
1	Чистий прибуток	25.1	425.73	11.8	252.91
2	Власний капітал	372.4	139.48	180.8	16.30
3	Чисті активи	1 789.2	69.71	1 153.4	9.40

Література

1. Житний П.Є. Світова практика стрес-тестування у банках України / П.Є.Житний, С.М.Шаповалова, Г.М.Карамішева // Вісник Української академії банківської справи НБУ. – № 1 (30). – 2011. – С. 67–72.
2. Матвієнко П. Рейтингова оцінка діяльності банків України / П.Матвієнко // Економіка України. – 2008. – № 2. – С. 37–46.
3. Методичні рекомендації щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України: Постанова Правління Національного банку України від 06.08.2009 р. № 460. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.
4. Офіційний сайт Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua>.
5. Пацера М. Макропроденційний аналіз – важливий елемент фінансової стабільності / М.Пацера // Вісник Національного банку України. – 2011. – № 3. – С. 41–42.
6. Подходы к организации стресс-тестирования в кредитных организациях (на основе обзора международной финансовой политики), Центральный банк Российской Федерации, 2003. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.crb.ru/analytcs/bank_system/print.asp?file=stress.htm.
7. Сологуб Д. Біг на місці / Д.Сологуб. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dt.ua/ECONOMICS/big_na_mistsi_tendentsiyi_rozvitku_bankivskoyi_sistemi_ukrayini_v_pershomu_pivrichchi_ta_perspekti-106797.html.
8. Тавасієв А.М. Специальные антикризисные меры в механизмах банковского управления / А.М.Тавасієв // Банковское дело. – 2006. – № 4. – С. 13–20.